

Nr 24.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående preskription av vissa riksbankssedlar av äldre typ; given Stockholms slott den 19 januari 1940.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående preskription av vissa riksbankssedlar av äldre typ.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g
till
L a g
angående preskription av vissa riksbankssedlar
av äldre typ.

Härigenom förordnas, att följande av Rikets ständers bank eller Sveriges riksbank utgivna sedlar icke skola av riksbanken inlösas efter den 31 december 1949, nämligen

sedlar å riksdaler specie, riksdaler banko, skillingar och riksdaler riksmynt, ävensom

sedlar å 5, 10, 50, 100 och 1,000 kronor av äldre typer än dem, som utgivits:

sedlar å	5 kronor	jämlikt	kungörelse	den	24 oktober	1890	(nr 55 s. 1),
» »	10	»	»	»	29 april	1892	(» 22 » 1),
» »	50	»	»	»	7 augusti	1896	(» 58 » 1),
» »	100	»	»	»	10 juni	1898	(» 59 » 1),
» »	1,000	»	»	»	13 april	1894	(» 19 » 1).

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1939.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss:

Enligt 20 § preskriptionsförordningen den 4 mars 1862 äger förordningens föreskrifter om tioårig preskription och bevakning efter kallelse å okända borgenärer icke tillämpning för fordran hos bank eller allmänt penningverk, efter sedel eller annan löpande förbindelse, som tryckt eller graverad utgives, utan skall lända till efterrättelse vad därom särskilt är stadgat.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 16 februari 1939 dagteknad skrivelse hava *fullmäktige i riksbanken* under hänvisning till en skrivelsen bilagd promemoria hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att antaga ett vid promemorian fogat förslag till förordning angående preskription av vissa riksbankssedlar av äldre typ.

I berörda promemoria anföres i huvudsak följande:

Genom kungörelse den 6 maj 1830 (nr 31 s. 312) föreskrevs, att sedlar å daler kopparmynt — varav de sista utgavos år 1776 — icke skulle inlösas efter en preskriptionstid av tio år. Därefter hava några preskriptionsbestämmelser rörande riksbankens sedlar icke utfärdats. Samtliga riksbanks-sedlar, som utgivits efter år 1776, nämligen sedlar å riksdaler specie, riksdaler banko, skillingar, riksdaler riksmynt samt kronor, skola sålunda fortfarande vid anfordran inlösas i riksbankens kassor. Såvitt kunnat utrönas hava icke heller några bestämmelser utfärdats, som uttryckligen upphävt karaktären av lagligt betalningsmedel hos nämnda sedlar av äldre typ.

Det nuvarande myntsystemet började tillämpas år 1874. I kungörelse den 7 november 1873 (nr 75 s. 1) angående utgivning av nya riksbankssedlar å 1,000, 100, 50, 10 och 5 kronor ävensom å 1 krona återfinnes en redogörelse för beskaffenheten, storleken och utseendet av de första sedlar, som utgavos i kronor. Dessa ändrades sedermera genom särskilda kungörelser åren 1879, 1880 och 1888.

Ifrågavarande sedlar ersattes emellertid sedermera successivt av sedlar av den typ, som — om man bortser från vissa mindre och i detta sammanhang oväsentliga jämkningar — ännu gäller. Sålunda började de nuvarande sedeltyperna utgivas:

Kungl. Maj:ts proposition nr 24.

sedlar å	5 kronor	år 1890	(kungörelse nr 55 s. 1)
»	»	10	» » 1892 (» » 22 » 1)
»	»	1,000	» » 1894 (» » 19 » 1)
»	»	50	» » 1896 (» » 58 » 1)
»	»	100	» » 1898 (» » 59 » 1).

Sedlar å en krona utgavos åren 1874 och 1875 och återkommo under världskriget med endast mindre ändringar i den ursprungliga typen (kung. den 31 augusti 1914, nr 177).

Av ännu oinlösta sedlar av äldre typ än den nuvarande hänför sig det övervägande antalet till tiden före övergången till gällande myntsytstem. »Utelöpande» sådana sedlar bokföras för närvarande i riksbankens räkenskaper på skuldsidan, till större delen dock inom linjen jämlikt beslut av riksdagen åren 1857, 1871, 1888 och 1902. Sålunda bokfördes per den 31 december 1938:

<i>Inom linjen:</i>	Värde kronor:
1) transportsedlar (å riksdaler specie)	99,548: 90
2) sedlar å 3 och 2 riksdaler specie på dubbla blad	105,007: 50
3) sedlar å 3 och 2 riksdaler specie på enkla blad	133,978: 50
4) av sedlar å riksdaler banko och å skillingar ett belopp av	1,315,328: 04 1,653,862: 94

I kolumn:

5) återstoden av utelöpande sedlar av det slag, som omförmäles ovan under 4)	229,774: 23	
6) sedlar å riksdaler riksmünt	391,378: —	621,152: 23
7) utelöpande sedlar av <i>äldre</i> typ, utgivna i kro- nor, till följande belopp, nämligen		
sedlar å 1,000 kronor	15,000: —	
» » 100 »	7,900: —	
» » 50 »	3,050: —	
» » 10 »	15,920: —	
» » 5 »	16,790: —	58,660: —
» » 1 krona		94,904: —

Summa sedlar av äldre typ 2,428,579: 17.

Sedan 1901 års utgång hava sedlar av de typer, som ovan omförmäls, inlösts till följande värde:

sedlar, som avses under 1—3) . . . . . kronor	417: —	
» » » » 4—5) . . . . . »	28,609: 73	
» » » » 6) . . . . . »	8,880: —	37,906: 73.

För den senaste tioårsperioden (1929—1938) uppgår värdet av inlösta äldre sedlar till följande belopp:

sedlar, som avses under 1—6) . . . . . kronor	6,568: 89	
» » » » 7) . . . . . »	4,879: —	11,447: 89.

Såsom av de återgivna siffrorna framgår, har inlösnigen av sedlar av äldre typ varit förhållandevis obetydlig under senare år. I någon mån torde detta bero på att åtminstone vissa av ifrågavarande sedlar representera ett samlarvärde, som överstiger inlösningsvärdet, men den huvudsakliga anledningen torde otvivelaktigt vara, att en avsevärd del av sedlarna förstörts eller eljest förkommit. Det i realiteten utelöpande beloppet utgör följaktligen sannolikt endast en bråkdel av den summa, som — inom eller utom linjen — upptages i riksbankens räkenskaper.

För att möjliggöra ett avförande ur räkenskaperna av här avsedda sedlar vore det ur riksbankens synpunkt önskvärt, om bestämmelser meddelades angående viss tid, inom vilken dessa sedlar skola hava företetts för inlösen. Det synes vara så mycket större anledning härtill som inom de närmaste åren sedlar av ny typ torde komma att utgivas. Några betänkligheter ur andra synpunkter synas knappast böra möta mot införande av preskriptionsregler för ifrågavarande sedlar, under förutsättning att dessa regler erhålla tillräcklig publicitet, något som med nu tillgängliga hjälpmedel lätteligen kan åstadkommas. Det må emellertid omnämnas, att fullmäktige samt bankoutskottet år 1895, då fråga uppkommit om preskription av lånebanksobligationer, uttalat, att avskrivning av någon riksbankens skuld, varigenom riksbanken ej vidare skulle erkänna sin betalningsskyldighet därför, icke borde ifrågakomma (bankoutskottets memorial nr 11). Samma ståndpunkt hade för övrigt med avseende å sådana obligationer intagits av 1848 års riksdag.¹ Med hänsyn härtill upptagas fortfarande lånebanksobligationer, vilka uppsagts under år 1895 eller tidigare, till ett sammanlagt belopp av 6,663 kronor 79 öre inom linjen i riksbankens räkenskaper. Dessa uttalanden torde dock icke böra innebära hinder mot införande av särskilda preskriptionsregler beträffande riksbankens sedlar av äldre typ, särskilt som detta endast skulle vara att fortsätta på den väg, som beträffs genom förenämnda kungörelse den 6 maj 1830.

En bestämmelse om preskriptionstid för inlösen kan tänkas erhålla tillämpning å samtliga sedlar av annan typ än den nuvarande. Med hänsyn till att de under världskriget utgivna enkronesedlarna i stort sett överensstämde med dem som utgavos strax efter guldmyntfotens genomförande, och då riksbanken fortfarande innehar ett relativt stort förråd av enkronesedlar av förstnämnda typ, synes emellertid undantag böra göras för enkronesedlar. Svårighet skulle eljest kunna uppstå att särskilja de enkronesedlar, som bliva underkastade preskriptionsreglerna, från övriga sedlar av samma valör.

Preskriptionsbestämmelsen skulle alltså komma att avse sedlar till ett sammanlagt belopp av 2,333,675 kronor 17 öre, därav inom linjen förda sedlar å 1,653,862 kronor 94 öre samt andra sedlar till belopp av 679,812 kronor 23 öre. Om inga ytterligare av ifrågavarande sedlar förededes för inlösen, skulle sistnämnda belopp representera riksbankens vinst genom preskriptionsbestämmelsernas tillkomst.

Vad beträffar preskriptionstidens längd synes det icke föreligga tillräcklig anledning att frångå den enligt 1862 års preskriptionsförordning för ford-

¹ Ang. preskription av sedlar, se bankoutskottets utlåtande 1857:18. *Ann. i promemorian.*

ringar i allmänhet stadgade preskriptionstiden av tio år, även om denna tid med hänsyn till föreliggande förhållanden kan förefalla onödigt lång. Man skulle därigenom fastställa samma preskriptionstid som gällde enligt 1830 års förenämnda kungörelse.

Ett genomförande av den här ifrågasatta åtgärden förutsätter prövning av frågan, huru den därigenom uppkomna »vinsten» bör användas. Med avgörandet av denna fråga torde emellertid lämpligen böra anstå, tills preskriptionstiden utlöpt. Man kan i så fall behålla den nuvarande bokföringen av sedlarna till denna tidpunkt, något som synes vara en fördel, eftersom det icke är möjligt att exakt redovisa den verkliga »vinsten» förrän efter utgången av preskriptionstiden.

Det vid promemorian fogade författningsförslaget har avfattats i enlighet med vad sålunda anförts.

Departements-
chefen.

Efter övertägande av frågan, huruvida hinder kan anses föreligga mot utfärdande av preskriptionsbestämmelser rörande riksbankens sedlar, har jag, i likhet med bankofullmäktige, kommit till den uppfattningen, att så icke bör anses vara fallet. På grund härav och med instämmande i huvudsak i de synpunkter, som i övrigt framförts i berörda promemoria, föreslår jag, i enlighet med bankofullmäktiges framställning, att särskilda bestämmelser nu meddelas om preskription av riksbankens sedlar av äldre typ än nu gällande med undantag för sedlar å en krona. Mot förslaget om en preskriptionstid av tio år har jag i princip intet att invända. Därest förordning i ämnet utfärdas under loppet av nästkommande år, synes mig emellertid praktiska skäl tala för att preskriptionstidens utgång bestämmas till årsskiftet 1949—50. I övrigt föranleder det vid promemorian fogade författningsförslaget ingen erinran från min sida. Jag utgår från, att riksbanken, därest förslaget bifalles, på lämpligt sätt bringar till allmänhetens kännedom, att inlösningen skall upphöra. Såsom i promemorian föreslagits torde den nuvarande bokföringen av de äldre sedeltyperna böra bibehållas till dess preskriptionstiden utlöpt. Till samma tid kan då anstå med beslut om behandlingen av den vinst, som bokföringsmässigt uppkommer för riksbanken vid avskrivning av ifrågavarande sedelskuld.

Departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över förslag till *lag angående preskription av vissa riksbankssedlar av äldre typ*, av den lydelse bilaga¹ vid detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
Fritz af Petersens.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 maj 1939.

Närvarande:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 3 maj 1939 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 24 februari 1939, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående preskription av vissa riksbanks-sedlar av äldre typ*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Hjalmar Nordfelt.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 januari 1940.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 19 maj 1939 avgivna utlåtande över det den 24 februari 1939 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående preskription av vissa riksbankssedlar av äldre typ*, därvid föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Hammarskiöld.